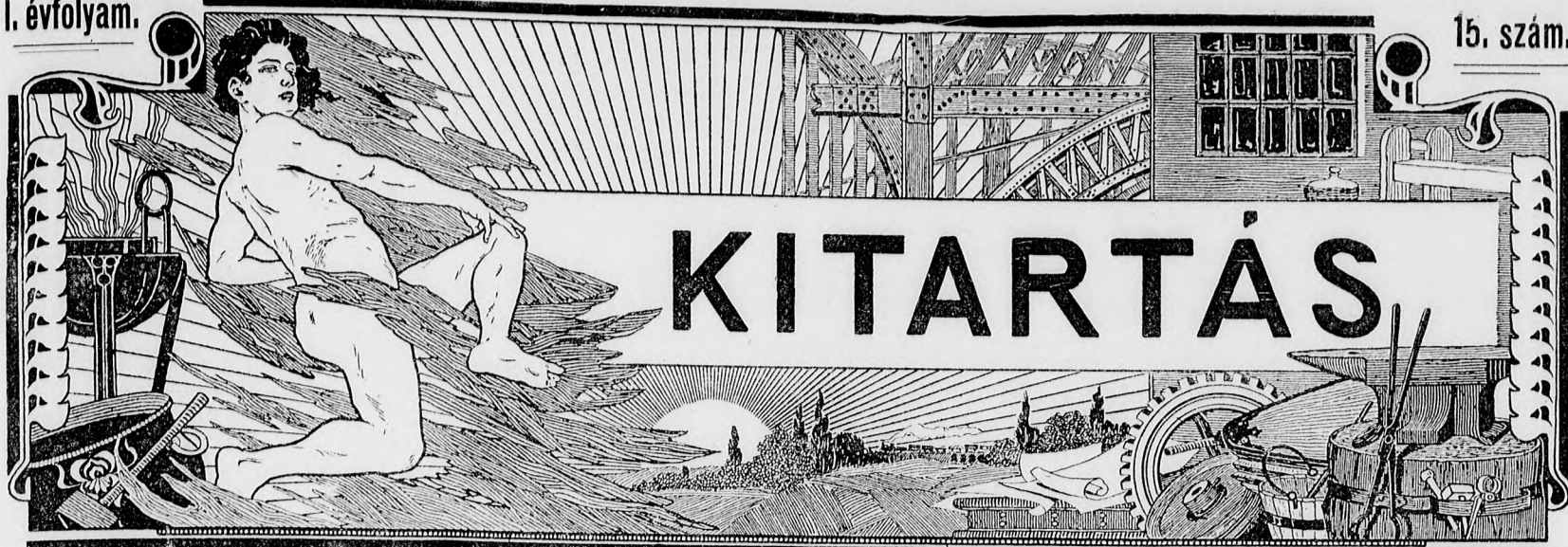

1900

1899. július hó 30-án.

I. évfolyam.

15. szám.

Vasutasok, gyári és ipari alkalmazottak és munkások hetilapja.

MEGJELENIK VASÁRNAPONKINT.

Előfizetési díj:
 Helyben és vidéken postaküldéssel . . . 12 frt.
 Az előfizetők baleset általi halál, állandó vagy
 részleges munkaképtelenség esetére a Nemzeti Bal-
 eset Biztosító Reszvénytársaságnál 2000 koronára
 vannak biztosítva.

Felelős szerkesztő:
benedekfalvi dr. LUBY GYULA,
 köz- és váltó-ügyvéd,
 a m. kir. államasutak titkára.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
 VIII. ker., Köztemető-út 3. sz.

A terjeszkedés.

Egy szövetkezet létjogosultsága mindenekelőtt annak a szövetkezetnek szükségszerűségétől függ. Vagyis csak olyan szövetkezet bír létjogosultsággal, mely bizonyos irt van hivatva betölteni. Olyan szövetkezet, a mely már alakulásának első stádiumában nélkülözi a szükségszerűség látszatát, melyről azonnal tények nem bizonyítják, hogy íme, erre a szövetkezetre szükség volt, mondjuk, ilyen szövetkezet akár meg se alakuljon. Mert az olyan szövetkezet, a melyhez a tagokat erővel kell fogdosni, semmi létjogosultsággal nem bír. Arra nem volt szükség, tehát fölösleges és hiábavaló munkát végeztek azok, a kik megalakításán fáradoztak annak idején.

Minden alakuló szövetkezetnek vannak bizonyos alapszabály-tervezetei, a melyeket publikál s a melyeket elolvasnak mindazok, a kiknek kezükbe akad. Ez, ha egyszerű, világos és a mi fő, őszinte, igaz, lehetetlen, hogy bárkit is meg ne kapjon. Mert abból a szabályzatból azonnal rá ismer az olvasó, hogy ni-ni, hisz ilyenre van nekem, neked, neki igazán szüksége. Ezt vártuk már régen s belép, a nélkül, hogy akár rábeszélésre, akár nagyhangú esábitó ígéretre volna szükség, mert első pillanatra meg van győződve az alakulandó szövetkezetnek nemcsak üdvös és hasznos, hanem valóban szükségessé voltáról is.

Természetes, hogy így módon a szövetke-

zeti eszme mintegy magától terjed és magától hódít tért az emberek között, a társadalom legkülönbözőbb rétegeiben.

A „Kitartás“ is így hódított alig 3—4 hónap alatt 2—3000 tagot, a nélkül, hogy a nagyobb szabású agitációt lettünk volna kénytelenek kifejteni.

Mindazonáltal minden alakulandó szövetkezet alapszabályaiban vannak bizonyos pontok, a melyeket meg kell magyarázni, a melyeknek félreértése esetleg a szövetkezet céljainak félreismerésére vezethetne. Ezeknek megmagyarázására vállalkoznak a mi tagjaink akkor, a mikor minden egyes tag az ő saját kis rokonságának, környezetének, barátainak és ismerőseinek körében tőle telhetőleg terjeszti a „Kitartás“ eszméjét. És ez kötelessége, önmaga iránt való kötelessége minden tagnak, a ki igazán szíven hordja a saját és hozzátartozóinak sorsát és jövőjét. Minél több embert felvilágosítani a „Kitartás“ áldásos és szükséges voltáról, minél több emberrel megértetni, hogy saját jövőjét munkálja előre és biztosítja akkor, a mikor a „Kitartás“-ba belép — s ez által elérni azt, hogy a sors csapásainak nagyságát — mindig több és több tagot gyűjtven — mindig több és több részre oszthassuk meg s így annál kevesebb jut abból a mi vállainkra.

De nemcsak így módon fogja jutalmazni a felvirágoztatott szövetkezeti eszme a mi buzgólkodásunkat. Mert minél több tagunk van, annál többet nyujthatunk szükségben levő tagjainknak

s minél nagyobb a tagok száma, annál realisabb alapokon fog nyugodni a mi és hozzánktartozóink jóvendője, sorsa és boldogsága.

Igyekezzenek tehát mindenki saját környezetében, barátai, rokonai és ismerősei körében azon, hogy őket a „Kitartás“ eszméinek hasznos és üdvös voltáról meggyőzze s ezáltal őt szövetkezetünkbe való belépésre bírja. Ne kiméljünk sem időt, sem fáradságot, használjunk fel minden alkalmat arra, hogy az embereket felvilágosítsuk ama zászló nemes voltáról, melynek szolgálatába mi állottunk. És ha ezt megteszszük, így fog a „Kitartás“ lassan-lassan, mindenki környezetéből tért hódítani, terjeszkedni napról-napról s nemes, emberbaráti hivatása betöltéséhez közeledni.

Önértet.

Európának a bejárásához ma már határozottan kevesebb fáradság kell, mint egy nagyobb vármegyének a beutazására a vasut nélkül való időkben.

New-Yorkba áthajókázni annyi, mintha fürdőhelyen hét kellemes napot töltenénk. Ebédhez, vacsorához zene szól, van táncz, ismerkedés, kártya, könyvtár, levelezés, meg sakkjáték is.

Amerikában meg lehet szállani elsőrangú fogadóknak csak úgy mint Svájcban, Párisban, Monte-Carlóban, Portugáliában, Londonban, Genfben és Pétervárott.

Aztán a legtöbben azzal a megnyugvással

kerülnek vissza Budapestre, hogy — az emberek mindenütt egyformák. Ez is egyike azoknak a veszedelmes hazugságoknak, a melyek szálló ige alakjában olyan könnyen utat törnek maguknak.

Mert azért az ember mindenütt másforma. Egy-egy vámsorompó a határnál nemcsak azt jelenti, hogy itt vége az országnak, hanem itt vége egy társadalmi kórságnak, egy kellemetlen érzésnek, egy kellemetlen szokásnak.

Mintha csak a talaj, a föld alakítaná át az emberek gondolkozásmódját is.

Hagyjuk itt Magyarországot, járjuk be ennek a kis Európának ismertebb részeit, és ha visszajövünk, nem is kell, hogy nagyon kinyissuk a szemünket, mert önként szemünkbe ötlük, hogy az emberek minálunk, milyen rettenetesen — másformák.

Hogy mindenkinek joga van az élethez, ezt sehol oly rosszul nem érvényesítik, mint minálunk. Egyáltalában nem is érvényesítik. Itt minden egyéniségben vagy a szolgáltság, vagy a zsarnokoskodás szelleme nyilvánul.

A ki úrnak hiszi magát, az nem azt akarja, hogy éppen olyan úr legyen, mint egy másik úr, hanem hogy különb legyen a többinél . . . Ha csak hajszálnyival is különb, de különb. A magyar társadalmi élet azért hal meg csirájában, valahányszor új életre akar támadni. Nincs is, nem is volt igazi társasélet, mert a kiből önérzet van, az kell, hogy távol tartsa magát tőle. Szétváltak az elemek, hogy külön-külön csoportosuljanak.

Az asszonyok még jobban megkülönböztetik magukat, mint a férfiak. Akármilyen falusi grófnő nyíltan lenéz egy-egy miniszternét, ha csak afféle kisnemesi familiából való. (A kisnemesség neki épp annyi, mint a címér nélkül való polgárság.)

Máshol az asszonyok mint a társasélet békeangyalai szerepelnek. Nálunk a megkülönböztetés

A vértanu árvája.

Érdekes levelet kaptam a héten vidékről, az öreg Földesytől, a ki mint nyugalmazott színész falura vonult s most visszaemlékezéseinek és klasszikus méretű ódák írásának él.

Megindító gyermektörténetet beszélt el az öreg, melynek ő volt az egyik szemtanuja. Megpróbálom kissé rendbeszedni levelét, hadd legyen valami részem nekem is az elmondandókban.

A szomorú emlékű 1849. év őszén — meséli az öreg — kerültem én Pestre, a piaristák gimnáziumába. Mindjárt az első hetekben összebarátkoztunk Pistával, a mi anyyival könnyebben is ment, mert nemcsak egy osztályba jártunk, hanem egy kosztadónénál is laktunk a bodzafa-utcában. Abból az időből való ez az én emlékem, melyet soha nem fogok elfeledni.

A mi vidámságunkat nem vette el a nagy nemzeti csapás. Iskola után otthon az udvaron

csak oly vigan gomboztunk, mintha Görgey nem is tette volna le Világosnál a fegyvert. A métánkat is zavartalanul játszottuk. Pista kiállott az udvar közepére métára, én pedig az eresz alatt a falról kapdostam a labdát: „Gyertyatartó kop-pantó — állj métára — kétszer hátba — puffantó!“ A „puffantó“-ra Pista elugrott a métától és ha félre dobtam, nem találtam el a labdával, én álltam a helyére és rajtam puffant aztán, ha puffant, a labda. Legfőleg a házi asszony ijesztett néha ránk mulatságközben, hogy mind leverjük a falról a drága meszet, meg a tapasztást, pedig nekünk nem nézi el, mint Hentzy ágyúinak meg Windischgrätznek a nyáron.

A főtisztelendő atyák sem emlegették az órán, hogy mostan másként volna, mint azelőtt. A nap sütött, a játék és az ebéd ízlett, a tanulni való kevésbé; a kosztadóné is inkább csak a Kossuth-bankókban elveszett százötven forintjáért sóhajtozott, meg annak örült, hogy a mióta nincs háború, félolyan olcsó a piacon minden.

Honnan tudtuk volna tehát, hogy a haza elveszett, Magyarország meghalt? Nem is sejtettük, de talán meg sem értettük volna.

Mit tudnak arról a tenger fenekén a kagylók és csigák, hogy fönn a felszínen a vihar egymásra dobálta és összetörte a hajóhadakat?

mániája lehetlenné tesz minden igaz társaséletet.

A ki befolyáshoz, hatalomhoz, nagy hírnévhez jut, az első sorban saját barátjaival szemben aknázza azt ki irgalmatlanul. Mert íme, ő már különb a többinél!

A saját egyéni értékét csimborasszói magasságig felerőszakolni, a többi halandónak egyéni törekvését pedig egyszerűen legázolni, ez a magyar társaséletnek tipikus jellemvonása.

Mintha a tatárjárásnak, a török uralomnak csak ma látszanék meg a nyoma, a magyar egyéniségben a zsarnokias szellem nyilvánul átöröklött jellemvonásképen!

És ezzel szemben szomorúan mutatkozik a tömeg szolgáltsága, a mely már a német szellemből maradt reánk.

Ez több mint én, tehát le a kalappal! Le a kalappal a porig! Hízogunk, csúszunk, mászunk és fanatikus lelkesedéssel megadjuk magunkat.

A miniszterekhez folyamodunk? Zagyva, hazug nyelvezetben fejezzük ki kérelmünket. Könyörgöm, esedezem kegyelmes uramnak, nagyméltóságodnak legalázatosabb szolgálja.

A spanyolok nagyzásí mániája sem teremtett annyi czímet és rangot, mint mi a szabad, az alkotmányos Magyarországon.

A rendőr mindenütt a törvénynek képviselője és szuverén őre az utcán.

És mit tesz nálunk ez a szuverén őr, a kinek az utcán miniszterelnöktől lefelé mindenki szót kell, hogy fogadjon? Mély alázattal szalutál mindenkinek, a kiből befolyásos urat sejt. És szalutál nemcsak a hivatalos uraknak, hanem magánembereknek, főuraknak, kifejezve személyes, mély hódolatát. Mintha a magyar törvényhozás egy nagy vendéglő volna, a melynek a rendőrök a pinczérei!

Ohó, a pinczerek! Ezekről nemcsak azt követeljük, hogy kabátunkat felsegítsék (kötelessé-

gük csak az étel, vagy ital elhozása), hanem olyan czímmel illessenek, a milyen még nincs, de talán a közel jövőben már lesz.

Nemcsak, hogy azt várjuk, hogy személyesen kiszolgáljanak, hanem, hogy csúszszanak-mászszanak előttünk. Sőt, ha jó kedvünk van, le is tegezhetjük őket, mint a hogyan a jónevelésű, nagystílű úri házak arról ismerhetők meg, hogy apa, anya, leány és fiú letegezi a szakállas kocsiat, a szakácsnőt, a szobaleányt és mindenkit, a ki őket a száraz kenyérért szolgálja.

A hordár ne csak csomagot, meg levelet vigyen, hanem csúszszék-mászszék előttünk és levett kalappal beszéljen velünk.

Ne vegyük rossz néven, ha egy angol ember Budapestről ilyenfélét jegyezne be a naplójába:

— A világtörténelem hazudik. Nem igaz, hogy a magyar büszke, önérzetes faj. Egész Angliában nem találni férfit, a ki az utcán, vagy a kapuban levett kalappal álljon egy másik férfi előtt. Budapesten a szálló szolgálja levett kalappal kísért a szobámba. Egy hordárt béreltem, hogy vigyen ki a Margitszigetre. A hosszú út alatt, a nagy hőség ellenére, veres sapkáját mindig kezében tartotta. Hiába kértem, hogy tegye föl. A vendéglőben a világért sem akart asztalomhoz ülni. Elutazásom előtt a szobaleány kezét akart csókolni nekem, a miért jobb borraivalót adtam neki. (Egész Angliában nincsen nő, a ki akár a walesi herczegnek is kezét csókolna.)

A kapuban a szálló gazdája, a főpinczér, az alpinczér, a kispinczér, a háziszolga levett kalappal állottak sorfalat. Tőlük rablógyilkos is lehetek, akkor is sorfalat állottak volna. That is very shoking! . . .

Az alázatoskodást, a közhivatalokban, sőt a magánhivatalokban, de még néhány üzletben is megkövetelik. Mindenütt — le a kalappal!

Annak a szegény embernek, a kinek mindkét keze teli van csomaggal, már az előszobában,

Ők gondtalanul ügyelnek a nyugodt fővényen, a sötétzöld víz alján, a selyemmoszatok között, míg le nem zuhan közéjük egy sötét, kalimpáló hajórom a nem ismert, nem sejtett viharos magasságból. Egyet-kettőt agyon is nyom közülök.

Akkor aztán vége a játszókedvnek egy időre.

Egy hűvös reggel, október vége felé lehetett az idő, nyolcz óra tájban elindultunk Pistával iskolába. A kerepesi úton nagy népcsoport, tolongás között bujkáltunk előbbre-előbbre. De már a hatvani-utczába, a honnan a városház-térre, a piaristák gymnáziumába akartunk kijutni, nem birtunk befurakodni, oly sűrű volt a nép. Megkérdeztünk egy pár tolakodó nényt, hová mennek? s azt felelték, hogy az Újépület mögött akasztás lesz, azt akarják megnézni.

— Te, Pista, menjünk mi is.

Pista éppen akkor bujt ki egyiknek a kötője alól s azt mondta: „jól van, menjünk“. Olyat még úgy se láttunk. Aztán hol mentünk, hol a tolongás vitt előre bennünket az „Országúton“.

A lutheránus templomnál kiszabadultunk a tolakodásból és előre szaladtunk. Összeszorítottuk a kettőnk könyvét nadrágszíjjal egy csomóba, én a vállamra vettem s neki iramodtunk. Sövé-

nyeken átmászva, kerteken, udvarokon keresztül futva kiértünk az „Újépület“ mögé.

Itt is sok ember volt együtt, a kiket puska-tussal döfölve szorítottak vissza a katonák, ha már nagyon nyomták a kordont. Mi kicsinyek voltunk, láb alatt elfértünk és pár perc alatt egészen becsúsztunk a nép közt a katonák közé. Mindent láttunk.

A nagy négyszögletű teret kettős katonasor zárta el. Hátul egy vakolatlan kőház állott (a mai hold-utcai ref. templom helyén) és a fal mentén három egy-egy ágas akasztófa fehér fából. Az egyikén a hóhér éppen akkor próbálgatta a csigás kötelet.

Középen a meglánczolt rabokat szuronyos katonák őrizték, papok imádkoztatták. Oldalt, az akáczfák alatt, aranygalléros, csákós főtisztek állottak külön csoportban némán. A nap már jó fönn lehetett, mert egészen beletűzött a négyszögbe. Mögöttük a nép zúgott, türelmetlenkedett köröskörül.

Mi is türelmetlenek voltunk már. Hadd lássuk már — gondoltuk szívtelenül — azt az akasztást. Még holni szertartások következtek, nem is hallottuk, de nem is értettük volna, mert német volt mind. Ekkor a hóhér legénye a középső bitófa alá tolt egy két-lépcsős deszkaszámolyt s

kell lekapnia a kalapját. Akármilyen nagy is a léghuzam, akármilyen nagy is a hideg az előszobákban, levett kalappal kell ott várakoznunk, míg reánk kerül a sor.

A gyógyszerért nem adnak orvosságot, hogyha kalapunkat le nem kapjuk.

— Ez nem szatócs bolt, tessék levenni a kalapot, — mondotta nemrég egy hivatott gyógyszerészegéd egy falubeli embernek, a kinek a kezét mindenféle holmi foglalta el.

A gyógyszerészegéd súlyt vet arra, hogy különbnek tartsák a szatócssegédnél. (Holott azt úgys tudja mindenki.)

És mindenütt az utcán, mindenféle nyilvános helyen, szembeötlő jelenség, hogy a tömeg milyen mély megalázkodással kapja le a kalapját egy-egy főnök, tekintély, híres ember vagy milliomos előtt és milyen tartózkodó, sértő göggel köszönnek azok vissza!

Sehol a világon hatalom, tekintély, vagyon iránt olyan alázatos hódolattal nem viseltetnek, mint nálunk.

Fölfelé meghunyászkodás, alázatoság, lefelé gögg, kíméletlenség, íme legújabb jellemvonásunk, a melylyel az új századba lépünk.

* * *

Igen, száz és néhány nap mulva vége a századnak. Valami friss demokrata szellő rázza meg mindenütt Európa társadalmi szervezetének rozoga alkotmányát, még az autokrata Oroszországban is, de még a feudális németeknél is. Az emberi élet egyéni becse mindenütt magasabbra szökött. Az általános műveltséggel együtt köztudattá vált most már mindenütt, hogy minden ember egyforma ősjogokkal születik. Minden embernek egyforma joga van ahhoz, hogy életét erre a rövid kis időre a legkellemesebb módon érvényesítse. És bármily kedvezőtlen sorsra jut az ember, senki sem született arra, hogy össze-

tiporjunk benne az egyéniséget, az önérzetet és a jólét érzését.

Senki sem született arra, hogy gombostűt vagy igazságtalanságot nyeljen.

A rohamos társadalmi átalakulások korszakának küszöbén vagyunk. Siessünk, még csak száz és néhány nap, aztán benne vagyunk a huszadik században.

Fel a kalappal!

A városok befolyása az ipar fejlődésére.

(Befejező közlemény.)

Ezért nagyfontosságú, de egyúttal természetes is, hogy az újabb kor rohamos fejlődése megteremtette a nagy városokat, hol — talán csak a földművelés, halászat, bányászat s más ős foglalkozású egyének kivételével, — minden társadalmi kör képviselői szoros összeköttetésbe jönnek egymással, s feltámad mindmegannyinak versengése. Nem kell egyoldalúlag dicsérni a nagy városokat. Igen sok hátrány van összekötve azal, hogy az emberek zsúfolva laknak együtt a kőházak tömkelegében, s különösen veszedelmes a nagyvárosi életnek az az árnyoldala, hogy az embert — legalább a jelenlegi szervezet mellett — nagyon is elszakítja az anyatermészettől, melylyel együtt élni s együtt éreznie kell. De ezeket a hátrányokat kevésbé érzi meg az iparos, mint a szellemi munkások és a kedélyvilág fejlesztésére hivatott nők és családanyák. S mi jelenleg csak az iparosok életéről szólva, nem a hátrányokat, hanem az előnyöket fogjuk feltüntetni.

Ezek között az előnyök között a legelső az, hogy minden nagy város egy-egy vidék természetes központja, ugyanaz, mit hajdan a nagy vásárok helyei pótoltak. De míg egykor pl. Debreczenbe az ország különböző részeiből összesereg-

felvezettek rá egy ős szakállú öreg embert. Az öreg úr ledobta kalapját a földre, gyér haja fehér volt, mint a hó, az arca halovány, mint a főtt viasz.

Az öreg szétnézett a tömegen.

— Isten nevében, a hazáért, menjünk! — rebegte fázós hangon, hogy rajtam is végig futott a hideg, pedig több volt bennem a kíváncsiság, mint a szájalom.

Egy szempillantás alatt nyakában volt a kötél. Hátulról ketten húzták, lába alól egy legény kirántotta a lépcső-padot. Az öreg embernek iszonyúan elváltozott az arca, szemei kidülledtek, fehér bajusza, szakálla vonaglott, majd vér permetezett rá; lánczos lábai rángatóztak. Olyan furcsa volt, mintha tánczolna és zörgetné sarkantyúit. Egyszerre csak valami leány a hátunk mögött elnevette magát.

Pista, a ki egy katona lábánál leskelődött befelé, szintén el kezdett kunczogni, vihogni gyerek módra.

A katona lenézett rá s fojtott hangon ráripakodott:

— Takarodol innen? vedd le a kalapod!

Pista ijedten lekapta a süvegét s ott körül mindnyájan.

— Hiszen ez nem komédia, hanem temetés! — szól valaki meghatottan.

Másodiknak egy simára borotvált arcú öreg ember következett. Ez roppantul félt, el is ájult, mikor a fölhágóra föltámogatták a pribékek. A mint a kötelet meghúzták, oly iszonyú halálos vívódás vonaglott csupasz arcán, úgy hánykolódott egész teste, hogy én nem bírtam nézni, elfödtem szemeimet a kalappal,

A mint a látvány nem kötött le többé, egyszerre elkezdett bántani a lelkifurdalás, hogy minek is jöttünk mi ide, miért nem mentünk iskolába? majd adnak nekünk a főtisztelendő páterek akasztást! Megrántottam a Pista kabátját.

— Gyerünk! Még históriára oda érünk. Majd lesz nekünk! — suttogtam félelem-lázban.

Pista hátra fordult, de látta, hogy én se tudok mozdulni az összeszorult sok embertől, tehát a helyén maradt. Ekkor vezették a harmadik vértanút a baloldalt még üres akasztófa alá. Szép, magas, fekete bajuszú, harmincz éves férfi volt.

Mikor felállott a pódiumra s komolyan, bátran körültekintett, Pista kémlődve dugta előre a fejét a katona panganétja mellett.

— Istenem, hisz ez az — *édes apám!* — nyöszörgött ekkor fájdalmas, bátortalan hangon

lett nép az országos vásárokon csak egy pár hétig s esetleg igen nagy költséggel élvezhette ezeket az előnyöket, ma a nagy városok mindazt nagyobb mérvben és állandóan nyújtják lakóinak. A sok üzlet, az élénk forgalom, a hírlapok, színházak és tömérdek más mindenkinek szellemi élvezetéről gondoskodnak. A nagyobb városokba eljő a falusi ember gabonáját és apró marháját eladni, ruháit és más szükségleteit bevásárolni, szolgálatot keresni, s a legtöbb nagy város épen ezáltal népesedik, hogy a vidék törekvő lakossága ott telepedik le. Budapesten is kevesebb azoknak a száma, kik helyben születtek, mint a kik később költöztek ide. Egyszóval a nagy városok nem alakulhatnak s nem maradhatnak fenn, ha nem központjai a vidéknek s nincs elegendő előnyük, hogy a vidékiek időről-időre idejőjjenek.

Másik nagy előnye a nagy városoknak az, hogy a népesség szaporodásával rögtön létesülnek oly intézmények, melyek a forgalmat megkönnyebbítik, s az életet kellemesebbé teszik. Lóvasút, kövezett utcák, villamvilágítás, csatornák, vízvezeték, éjjeli őrök, tűzoltók s annyi más dolog kisebb helyeken vagy egyáltalán nem, vagy igen csekély mértékben lehetségesek. S mily kellemes lehet az iparosra pl. az, hogy a „kút“ konyhájában van, az élelmi szereket s más szükséges dolgokat házához hozathatja, hogy minden perczen megkaphat az üzletben bármit, s esetleg jövőben (mert a magyar városokban még jelenleg ez nincs meg) a gépéhez szükséges villamos erőt szobájába hozathatja állandóan. Nagy előny továbbá az is, hogy itt ezer és ezer módja van a munkakeresésre s kész árúinak értékesítésére, s hogy sohasem akadhat meg hosszabb ideig segéd munkások hiánya miatt, nem is szólva a vidéki iparosnak ama nagy bajáról, hogy tavasszal vagy télen az időjárás sokszor heteken át elzárja a nagyvilágtól.

Ha mindezeket az előnyöket hozzáteszszük

ama kimondhatatlan fontosságú tényhez, hogy a nagy városokban erősebben lüktet a társadalmi erő és ez megtanítja látni az iparost, felkelti benne az ambíciót, növeli munkakedvét: nem csodálhatjuk, hogy a nagy városokban állandóan több iparos van, mint a kisebb helyeken; a nagyobb gyártelepek és műhelyek itt nyernek otthont. A körülmények okozák ezt s nem az emberek. Ismeretes dolog, hogy a Duna forrásánál lakó Fekete-erdő vidék lakói pompás kakukos órákat csinálnak, a szepesi nők igen ügyesek a vászonkészítésben, hogy a felvidéki tót, meg a székely ember rendkívül szeretnek faragni-vágni, valóságos ezermesterek, tehát kétségtelen, hogy az emberekben is van különbség, egyik ügyesebb s mesterségek iránt fogékonyabb, mint a másik, mind a mellett ezek az ügyes emberek is nagyjából csak nagy városokba jöve lesznek valódi mesterekké s itt aratják a legszebb diadalokat.

Magyarországon az iparosoknak az összeírása, mely 1890. végén történt, bizonyítja ezt a tényt. Az egész országban akkor 719,003 iparos volt, a segédeket és az inasokat is ideszámítva s ebből a számból 183,846, tehát egy negyedrésznél több lakott a 25 önálló törvényhatósági joggal bíró városokban, körülbelül ugyanannyi a rendezett tanácsú városokban, úgy, hogy 152 helyen csaknem ugyanannyi iparos volt, mint a többi 12 ezer s néhány száz más községben összesen. A nagy városokban rendszeren már minden tizedik ember vagy iparos vagy iparos-család tagja, s csak egyes helyeken pl. Hódmezővásárhelyen, vannak oly kevesen, hogy a lakosság többi csoportja között fel se tűnnek.

Természetes, hogy minden város között első helyen áll Budapest, hol 74,182 férfi s 9,544 nő foglalkozott iparral, csaknem minden iparágból több, mint bármely más városban, nem is említve a nagy gyárakat, melyeknek az országban legtöbbszörre párjuk sincs. Azt azonban nem szabad

A katona, a ki az imént el akarta kergetni, megint lenézett rá. Láttam, hogy köny szökött a szemébe. Aztán szeliden simogatta érdes kezével a Pista gesztenyeszinű haját. Nagyon megeshetett a szíve a szegény gyereken.

Ez a fiatal vértanu is nehezen halt meg, de nem lett olyan ijesztő az arcza, mint az előbbinek. Szinte nem is hittem kerekre nyílt fekete szeméiről, mikor már nem vonaglott, hogy meghalt.

Míg szememet a három bitófán jártattam, a nép egyszerre ritkulni kezdett körülünk; tolokodtak ki az utakra.

Újra eszembe jutott az elmulasztott két óra, féltem nagyon, s újra megrántottam a Pista kabátját

— Jaj, gyere már, most még históriáról is elkésünk,

Pista szintén felrettent, hogy mi lesz most mi velünk s jött. Siettünk a legrövidebb úton iskolába.

— Pista, igazán édes apád volt az a harmadik? — kérdeztem útközben.

— Nem tudom — felelt — de épen olyan volt, mint ő. Te! — fűzte hozzá titkolózó hangon, de mégis szepegve — aztán ő is meghalt, mint a többiek?

Elcsodálkoztam ezen a kérdésen. Csakugyan,

hátha nem halt meg? Az öreg emberek szoktak igazán meghalni, nem az ilyen fiatalok.

— Majd megkérdezzük a főtisztelendő pátertől, — válaszoltam, — ő bizonyosan tudja.

Eközben elértünk a városház-térre. A toronyóra már féltizenegyet mutatott. Jaj nekünk, — gondoltam — erről az óráról is elkéstünk.

Félve suhantunk fel a lépcsőn az emeletre. A tanterem ajtajánál megálltunk hallgatóni. Csönd volt.

— Talán nincs is óra! Nyiss be! — szólt Pista reménykedve.

Benyitottunk. Ott volt az egész osztály. A páter a katedréről szigorú szemekkel nézett le ránk.

— Hol jártatok?

— Akasztást nézni! — rebegettem én siránkozva. — Magukkal vittek a népek az utcán.

— Igen? hát aztán mit láttatok? — szólt gúnyosan.

Pista szepegve felelt:

— Mindent.

A páter meghökkenve nézett rá. Világosság lett a fejében egyszerre. Ő már talán napokkal előbb tudhatta, mi fog történni ma. Lejött a pódiumról, ölébe kapta Pistát és elkezdett sírni, zokogni. Úgy vitte föl a katedrára magával.

elfelejtünk, hogy Budapest nemzetközi sajtóságokkal telt valóságos nagy város lett. Budapest 600,000 lakosával ma már valódi nagy város nemzetközi sajtóságokkal tele.

K R Ó N I K A

A pokoli hőség, mely egész Európában uralkodik, egy kissé ellankasztotta a feltüzelt kedélyeket s az események hullámverése is elcsendesedtek.

Kilenc hónapig tél, három hónapig pokoli hőség, — ezt mondják most Madridban. És *Szilvela* miniszterelnök ki is használja ezt a maga hasznára. A madridi nagy melegtől elolvadt a leghevesebb obstrukció; a mi nem sikerült Szagaszta becsületes alkudozásának, azt meghozta a nyár: a kormány és az ellenzék között megegyezés jött létre az államadósság dolgában, a melyet a kormány pénzügyi programjába fölvevett. Az udvar, a mely most San-Sebastianban üdül a tenger partján, könnyebben lélekzett e hírre és *Szilvela* az üres dátumu királyi dekrétumot, a mely a kamara elnapolását tartalmazza, kitöltheti és hazaküldheti a fáradt képviselőket. Szünetelni fog ekkor minden ország parlamentje, Angliáét kivéve, a melyet azonban nemsokára szintén nyári vakációra küldenek.

Oroszországnak, úgy látszik, az a terve, hogy megszakítja diplomáciai összeköttetését Belgráddal mindaddig, a míg Milán Szerbiában van. Erre mutat az a körülmény is, hogy *Mescerszki* herceg, a ki az orosz udvar sok titkába be van avatva, s a kinek az orosz kormány terveiről rendszerint jó értesülése szokott lenni, ezt írja:

Az orosz politikának legjobb volna, ha a belgrádi dolgok iránt való megvetését kifejezve, rábízná Szerbiát a maga sorsára. Mert lealacsonyító dolog és méltóságát sérti, ha követői tanui

a Milán zsarnokoskodásának. Közbelépni és Milánt Szerbia elhagyására kényszeríteni Oroszországra nézve igen kellemetlen dolog. Tehát legjobb ha Belgrádban nincs orosz követ. És ez felelne meg legjobban az orosz politika tradícióinak.

E közben hír érkezik már arról is, hogy a kormány a radikális párt nevezetesebb férfait szabadon akarja bocsátani. A *Novoje Vremja* legalább azt írja, hogy Milán föl is ajánlotta Pasicnak és Tausanovicnak a szabadságot, de ezek a bíróság ítélete előtt nem fogadnak el semmit. Ettől várják teljes rehabilitálásukat.

Az *angol-transzváli kérdés* ismét diplomáciai tárgy lett. Milner fokföldi kormányzó utasítást kapott, hogy az új választó-törvényjavaslatra vonatkozólag biztosítékot kívánjon Pretóriától. A transzváli volksraad számítt Milner kormányzó engedékenységére, míg Milner azt reméli, hogy a volksraad megadja az összes garanciákat, csak-hogy a háborút kikerülje. A volksraad azonban szintén nem enged s úgy látszik, hogy a konfliktus ismét akuttá vált, mivel a londoni kormány táviratilag utasította Milnert, hogy ne engedjen semmit. Londonba érkezett hivatalos adatok leírják a boer népnek és az uitlandereknek erejét és számát. Ezek szerint Transzválban 1896-ban volt 245,397 fehér lakos (ezek közt 107,450 nő). A mi az uitlandereket illeti, úgyszólván csak Johannesburg jöhet számításba. Evárosban 1896-ban volt fehér ember ötvenezer, közülük 7930 Transzválból vagy független Oranjéból való, 34020 angol, 3330 orosz és kétezernél több német. A hivatalos adatok szerint az angolok száma 45,000. Katonaköteles boer van 50,000. Oranje és Transzvál már régen szövetkezett, s háború esetén köteles egymást kölcsönösen támogatni. Londonban azért vizsgálják oly szorgalmasan a két ország lakosainak számát.

Párisban egy idő óta sokat beszéltek arról, hogy a *Waldeck-Rousseau*-kabinet el van határozva

— Hát *te is* ott voltál? te szegény, szegény kis árva! — szólt s minden szónál megcsókolta a fiúcska arcját.

Ezekre a szavakra, ezekre a könnyekre Pista is elkezdett sírni, én is; sírtunk keservesen, hangos jajszóval, patakozó könnyekkel.

Mikor egy kicsit lecsöndesedtem, leeresztetem a hónom alatt tartott, szíjba kötött könyvcsomót a padlóra s kalapomat két kezem közt forgatva megálltam a páter előtt s megkérdeztem:

— Hát igazán meghalt ő is?

— Meg, fiam. Mindenki meghal, a kit megölnek.

Újra nagyon elsírtuk magunkat. A páter előbb csitított, aztán, hogy elterelje figyelmünket, kérdezősködni kezdett. Először a látottakat meséltette el magának, aztán Pistától kérdezősködött családi állapotaik felől.

— Hát megismerted édes apát?

— Meg, de nem hiszem, hogy ő volt.

— Mikor láttad azelőtt?

— Rég nem láttam, főttisztelendő páter.

— Mikor ment el otthonról?

— Még tavaly. A mama azt mondta, a táborba ment, mert szabadság lesz ezután és akkor mi nagyon boldogok leszünk.

— Nem volt többet otthon azóta?

— Nem. Egyszer meg azt mondta a mama, hogy édes apa kimegy idegen országba, mert elveszett a szabadság.

— De aztán elfogták édes apádat menekülés közben.

— Szegény apa! de tessék még azt is megmondani, mi az a szabadság?

— A szabadság szentség, édes fiúcskám. Olyasmi, a miért árvának is jobb lenni, mint a nélkül királyfinak. Majd, ha megnősz és a jó Isten ád megint szabadságot, majd megtudod, mi az? És büszke leszesz édes apádra. Ne sírj, édes fiam, ne sírj! hiszen láttad, édes apád sem sírt, mikor meghalt a szabadságért.

A vértanu árvája egyszerre csak megértette a páterét. Előbb elvörösödött, aztán letörölte könnyeit erős gyermek-akarattal, lekérdzett az öreg pap öléből és beült helyére a padba. Én mellé. A főttisztelendő úr pedig szeméit törülgetve folytatta az előadást a magyarok bejöveteléről és váltig bizonyította, hogy már akárhogy van, akár mint van *most*, de — még se jöttek hiába.

arra, hogy a mostani parlamenti ülészek lejárta után visszalépjön. Ezt a kombinációt a miniszterelnök egy régebbi nyilatkozatára alapítják, mely úgy szól, hogy a kabinet egyedüli célja a köztársaság ellenségeinek a leverése, vagyis a köztársaság megmentése. Nem tartják azonban lehetségesnek, hogy a kormány a köztársaságot mentő akcióját befejezte volna s azok a körök, a melyek Franciaország sorsán aggódnak, figyelmeztetik a kormányt a rennesi eseményekre. A rennesi hadbíróóság ítélete sok munkát adhat még a kormánynak, a mely nem gondolhat azonban arra, hogy azután megmenekül attól a felelősségtől, a mely a parlamenti szünet alatt tett vagy még teendő intézkedéseire terheli. Sokkal valószínűbb, hogy a kabinet ezeket az intézkedéseket utólag bejelenti a kamarának hozzájárulását kérve s Waldeck-Rousseau, ha éppen távozni akar, csak azután fog demisszionálni.

Gallifet tábornok, a francia hadügyminiszter, bizonyosan valami titkos tervről értesülvén, körrendeletet bocsátott ki a párisi és lyoni katonai kormányzókhöz és az összes hadtestparancsnokokhoz, a melyben megtiltja, hogy a tisztek a Dreyfus-pör tárgyalása idején Rennesbe utazzanak. Semmiféle idegen tisztnek nem szabad abban az időben Rennesben tartózkodni, ha csak szolgálati tennivalója nincs ott. A haditörvényszék, az eddigi megállapodások szerint, augusztus 7-én kezdi meg a pör tárgyalását s a minisztertanács utasítása szerint tisztán csak arról fog dönteni, hogy igaz-e, hogy Dreyfus valamely idegen nagyhatalomnak katonai titkot árult el, a hogy a borderó állítja; a tárgyaláson csakis azokat a tanukat hallgatják ki, a kiknek erre vonatkozólag van valami mondanivalója.

A *czár* új nemzetközi konferencia összehívását tervezi; ezt híresztelik legalább az örményekkel és a maczedonokkal szimpatizáló körök. A konferenciának e hír szerint az lenne a célja, hogy a régóta vajudó keleti kérdést megoldja. Azok a bizonyos körök hozzátesszik, hogy a keleti kérdésben benn van az örmény- és a maczedonkérdés és a keleti török kérdések egész sorozata. Ez a hír, bármennyire erősítgetik is épen a keletről, kevésbé látszik csak valószínűnek is, mert a beteg ember, a hogy Törökországot hívják, örökségének a rendezése nagy veszedelem volna az európai békére s nem tételezhető föl a czárról, a ki épen a béke biztosításán fáradozik, hogy a Balkán és egyáltalán a kelet rendjét megakarná bontani, még hozzá most, mikor a békekonferencia még ülészik.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK

Munkások rokkant- és nyugdíj-egyesülete.

A magyarországi munkások rokkant- és nyugdíj-egyesületének központi választmánya tegnap tartotta meg rendes havi ülését. Katits Antal elnök bejelentette, hogy a 33-ik fiókot Bezdánban megalakította s hogy a fővárosi Lang-gépgyár munkásai testületileg óhajtanak az egyesületbe belépni. Örömmel vették tudomásul Pethő Lipót pénztáros jelentését, hogy az egyesület vagyona a 100 ezer frtot meghaladta s rendes fizető tagjai-

nak száma 8240. Pethő titkár indítványára elhatározták, hogy a 35-ik fiókot Selmezbányán alakítják meg, s hogy az egyesület előnyére csatlakoznak a postatakarékpénztár cheque- és clearing-forgalmához. A 34-ik fiók Aradon augusztus 6-án alakul meg. Elhatározták végül, hogy az első százezer frtot egy nagyobb szabású társasvacsorával ünneplik meg.

Ellopott posta.

Az is csak Amerikában történhetik meg, hogy egyik város ellopta egy másik városnak postahivatalát.

A vállalkozó szellemű város neve: Mountain View. Egy hónap előtt még lakatlan mezőség volt a helyén, ma élénk város, 4000 lakossal. Most már csak egy hiányzott a boldogulásukhoz: postahivatal. Kérvényeztek is Washingtonba, honnan a napokban érkezett az elutasító válasz.

A főpostamester nem látta szükségét új hivatal fölállításának, már csak azért sem, mert pár mértföldre Mountain Viewtől van Mount View nevű helység postahivattal. Hozzátették Washingtonban, hogy talán Oakdale postahivatalát át lehetne helyezni Mountain Viewba. A két helység egymástól másfél mértföldre fekszik.

Mountain View erélyes polgárai megértették az intést, de restelték az újabb kérvényezés hosszadalmasságát. Rövidebb utat választottak: péntek este átmentek Oakdaleba és — ellopták az egész postahivatalt. A faházat kerekerekre rakták, eltolták Mountain Viewba és szombaton reggel már Mountain View főutcájában osztotta ki a postát a postamester.

Oakdale lakossága eleinte zavargással fenyegetett, de aztán megnyugodott sorsában. Így kapta meg Mountain View a postahivatalt.

Macska mint életmentő.

Egy sokat olvasott londoni reggeli lap a napokban egy macska képét hozta azon a helyen, a hol közönségesen a napi hírességek, nevezetes öngyilkosok, rablók, csalók és gyilkosok képmásai, szoktak megjelenni. A cicza nem tud semmi kiváltságot felmutatni, még csak első díjat sem nyert egy kiállításon sem, szimpla házi cicza, mely, mint sok millió fajrokon, zaj és feltűnés nélkül teljesíti hasznos hivatását a kamarák és padlások homályában. Hogy mégis méltónak tartott arra a nagy tisztességre, hogy egy komoly lap igénytelen képmását a világnak bemutassa, annak érdekes története van. A cicza ugyanis egy brisztoli család tulajdona. A szegény állat hosszabb idő óta betegeskedett és a család, miután azt tapasztalta, hogy betegsége gyógyíthatatlan, nehéz szívvél ugyan, de elhatározta, hogy a macskát a gypmesternek adja át. A mint ez már ilyen esetekben történni szokott, a nehéz elválást napról-napra halasztgatták és a családnak meglett az az öröme, hogy a kedvenc állat időközben felépült betegségéből. A családnak nemsokára alkalmá volt meggyőződni arról, hogy a macska érdemes volt a kiméletre. A macskának ugyanis szokása volt reggelenként gazdáját czirógatással felébreszteni. Oly pontos volt, hogy bátran nélkülözheték mellette a lármás ébresztő órát. Egy reggelen azonban a cicza szokatlan korán jelentkezett czirógatásával. A legédesebb álmából felriadt gazda bosszankodva akarta az alkalmatlankodót ágyáról lezavarni, de ekkor hirtelen erős

égési szag ütötte meg orrát. Felegyenesedett és ijedten vette észre, hogy a szoba ég. Csak nehezen tudta saját és családja életét megmenteni. A család tehát tisztán a macska ragaszkodásának köszönhetette életét. Így jutott a cicza ahhoz az általa talán kellőleg nem is méltányolt dicsőséghez, hogy egy elterjedt napilap hozta képmását.

Rendkívüli esontképződés.

Egy német orvosi lap sajtószerű esete mond el. Egy negyvenkilencz esztendőszű tűzoltónak kemény téli időben megfagyott a jobb füle; hólyag támadt a fagyás helyén, majd ugyanott erősen megkeményedett a bőr. Mind keményebb lett a daganat, egyszer aztán megszűnt a növekedése. Röntgen-sugarakkal vizsgálták meg akkor a daganatot s akkor kitűnt, hogy a fagyott helyen valószínűleg esont képződött. Az ily tünet a legritkább esetek közé tartozik.

A londoni forráság.

Az utóbbi napok rekkenő hősege egész Európában érezhető volt, de legmelegebb volt mégis Londonban. Mult kedden Londonban a hőmérő 27.5 Celsius mutatott árnyékban. S a ropant hőséget még elviselhetetlenebbé tette a teljes szélcsend. Másnap még nagyobb volt a hőség. Már reggel 82 Fahrenheitet mutatott a hőmérő (árnyékban), s ez délben fölemelkedett 87 fokra (= 30.5 Celsius).

A clevelandi tramway-sztrájk.

Clevelandban (Ohio) az összes rendelkezésre álló rendőrököt, körülbelül 800 embert egybehívták, hogy a közúti vasút sztrájkoló alkalmazottait féken tartsák. Tegnap este a külvárosi vonalnak egy nővel telt kocsiját a levegőbe röptették, mely alkalommal két nő sérüléseket szenvedett.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Folytonos figyelmeztetéseink és ismételt kérelmeink dacára a tagok közül sokan még mindig elmulasztják a tagkönyvecske számát a cheque-lapokra ráírni. *Saját érdeklükben felkérjük t. előfizetőinket, hogy ezt megtenni el ne mulasztásuk, mert mulasztásuk nagy zavarokat s elkerülhetetlen tévedéseket okozhat.*

Ugyanesak kérjük t. előfizetőinket arra is, ha egyszerre több óra küldik be az előfizetést, a cheque-lap hátulsó részén mindig kitüntessék, hogy mely hónapra vagy miért küldik, hogy a küldött összeg rendeltetéséhez kétség ne férjen.

Felszólítjuk továbbá azon előfizetőinket, a kik a júliusi, sőt még a júniusi tagsági díjukkal is hátralékban vannak, hogy azt f. hó 31-éig okvetlenül beküldjék, különben biztosítási igényük és tagsági joguk elvész.

Tekintettel a közelgő augusztus hónap 1-ére, midőn sok új előfizető jelentkezik, kérjük régi tagjainkat, szíveskedjenek az új tagokat figyelmeztetni, hogy a posta-utalványra a pontos lakezímüket, életkorukat, nős vagy nőtlen állapotukat kitüntetni el ne mulasztásuk.

Végre kérjük t. előfizetőinket, hogy szíveskedjenek néhány sorral értesíteni, ha a lapokat esetleg helytelen címzéssel kapták, vagy legkésőbb keddig nem kézbesítették.

Galambosy György Putnok. Az egész kedvezményekben részesül, miután még 1899. június 15-ik előtt lépett be.

Papp Kálmán S.-A.-Ujhely. Keresztneve az ujságszalagon helyesen van nyomva, a főkönyvekben kijavítottuk.

Zsigó Nagy-Várad. Köszönjük a szíves értesítését, Tolnai János úr címzszalagja helyesen van nyomva, ha a mostani lapot sem kapná meg, kérjük őt értesíteni, hogy először ő reklamálja a Bihar községi postán.

Beránek Oriovac. Köszönjük a figyelmeztetést, a címzszalagot és a főkönyveket helyesbítettük.

Erdélyi Arnold Budapest-nyugoti pályaudvar. Köszönjük a szíves érdeklődését, a prospektusokat nyomatjuk, adott címre már elküldöttük.

Czibulya Imre Félégyháza. Címzszalagot kijavítottuk, ha a lapot nem kapná meg, kérjük értesítsen bennünket néhány sorral.

Palkovics János Jászberény. Levelezőlapját megkaptuk, tagsági jogát májustól előjegyeztük, ügye teljesen rendben van.

Selmeczy Imre Pészak. Címzszalagját kijavítottuk, kérjük azonban, szíveskedjék néhány sorral bennünket értesíteni, hogy a mostani új címzéssel megkapja-e a lapot rendesen.

Németh Gyula Erzsébetfalva. Köszönjük az értesítést, megfelelően intézkedtünk.

Vörös János Gönyő 230. sz. őrház. A névmagyarosítást tudomásul vettük, a tévedés onnan származott, hogy arról nem volt tudomásunk.

Viga Gergely Rác-Almás. Czimlapja teljesen helyes, a 23-iki lapot a mostanival együtt küldjük, kérjük szíveskedjék a postán utána nézni, a 23-iki lapba tettünk ismét 3 drb cheque-lapot.

Németh Pál Fuzine. A tévedés onnan származott, hogy a cheque-lapra nem írta rá a tagkönyv számát, ismételtén kérjük erre nagy gondot fordítani.

Holló József Budapest keleti pályaudvar. Kérjük új lakezímét velünk közölni, régi lakásán nem találják s a lapok visszajönnek.

Frank Ferencz Budaörs. Kérjük közelebbi címét velünk közölni, a lapok visszajönnek.

Szupler Ferencz Nagy Mihály, Lielt Vilmos Budinseina, Kubinyi Ferencz Soborsin, Ménesi József Csákóvár, Kászonyi János Budapest, Tomuletz Lázár Rozsonda, Pikály Sándor Budapest, Csendes András Budapest. Felkérjük a közelmúltban írt levelünkre okvetlen ülválaszolni, hogy megfelelően intézkedhessünk.

Tartalom: A terjesztés. — Önértet. — *Tárca:* A vértanu árvája. — A városok befolyása az ipar fejlődésére. — *Krónika.* — *Vegyes közlemények.* — *Szerkesztői üzenetek.*